1e Jaar No. 88. – 'S HERTOGENBOSCH. – Donderdag 29 Julij 1847.

DE NOORD-BRABANDER

Staat- en Letterkundig Dagblad.

DICERE VERUM QUID VETAT?

ABONNEMENTS - PRIJS
Voor de Stad. . f 12.
Franco per post. » 14.

(Verschijnende driemalen in de week: Dingsdag, Donderdag, en Zaturdag.)

ADVERTENTIEN:
15 cents de regel,
behalve 35 cents zegel.

'S HERTOGENBOSCH, 28 Julij.

Eene particuliere correspondentie uit Oost-Indië deelt ons de volgende levensschets van den onvergetelijken pastoor *Staal* mede, alsmede de bijzonderheden van zijn treurig uiteinde, tegelijk met de andere daarbij gevoegde berigten.

Te Padang, ter Westkust van Sumatra is eene verschrikkelijke daad gepleegd.

De Eerw. heer Th. Staal, Miss. Ap. aldaar, is op zaturdag den 27 april ll. op eene gruwelijke wijze door zijnen kok vermoord geworden.

De moordenaar zich tegen de ter hulp toegeschotene militaire wacht te weer gesteld hebbende, en dientengevolge door deze doodgeschoten zijnde, zoo heeft men wegens de aanleidende oorzaken dezer rampzalige gebeurtenis geene andere ophelderingen kunnen bekomen dan hetgene uit de verklaringen der andere bedienden opgemaakt kan worden, en dat voornamelijk daarop nederkomt, dat gemelde Kok door den Eerw. heer Staal van Java medegebragt, meerdere malen verzocht had, derwaarts terug te keeren; hetwelk Z. Eerw. echter niet had willen toestaan, tengevolge waarvan die kok zich voor eenigen tijd hadde laten ontvallen, dat, zoo hij niet naar Java terug konde gaan, hij dan maar wilde sterven, daarbij eindigende met de woorden *[illegible]* (dat ik dan maar sterve); en [illegible] den 24 april voormeld 's morgens [illegible] acht ure de Eerw. heer *Staal* den kok aanmerkingen hebbende gemaakt wegens [illegible] naar de passer (marktplaats), deze [illegible] met een kris (inlandsche dolk) en klewang (lang hakmes) gewapend, en den Eerw. heer *Staal*, terwijl deze op de achter-galerij zijner woning zat te ontbijten, van achteren aangevallen en gewond heeft, [illegible] een plas bloed op de tafel gevonden is, waarop Z. Eerw. naar achteren geloopen is om hulp roepende, die echter niet gevonden heeft, terwijl de andere bedienden, in stede van zelve te helpen, naar buiten liepen en hulp zochten; en intusschen de kok den heer *Staal* op nieuw aangevallen, en, na hem dertien groote wonden te hebben toegebragt, een einde aan zijn leven gemaakt heeft.

Op het geroep der andere bedienden is de niet ver verwijderde wacht van het militaire hospitaal toegeschoten, juist toen de moordenaar de laatste slagen toebragt; en deze alstoen met zijne wapenen in de hand tegen de wacht ingesprongen, die hem alsdan met drie kogels doorboord heeft.

Ieder beschaafd mensch, wie hij ook zij, zal bij het vernemen van zulk eene gruwelijke daad voorzeker ijzen.

Wat moeten zij dan niet gevoelen, die, gelijk schrijver dezes, den Edelen, op eene zulke verschrikkelijke wijze aan hunne vriendschap en liefde ontrukten, van nabij gekend hebben en met hem in zoo naauwe betrekking verbonden zijn geweest?

Woorden kunnen hunne droefheid en volslagenheid niet uitdrukken; zij kermen en klagen. Allen stemmen in met het leedbeklag, door den kerkenraad der katholijke gemeente te Padang, bij de bekendmaking van het zoo allernoodlottigst omkomen des pastoors *Staal*, uitgeboezemd, luidende als volgt: « Zijne talrijke vrienden en bekenden » jammeren luide over zijnen vroegen dood; we- » duwen en weezen zijn ontroostbaar over den hech- » ten steun die hun ontvallen is; en wat de ge- » meente verliest aan den herder, die door zijne » deugden en beminnelijke hoedanigheden aller har- » ten gewonnen had, dit laat zich beter beseffen, » dan uiteen zetten. Hij heeft zich zelve in den boe- » zem zijner gemeente eene onvergankelijke eerzuil » gesticht; en de naam van den pastoor *Staal* zal » op Padang in zegening blijven (*).

Zijner zielsrust wijden wij onze gebeden; zijner nagedachtenis hier op aarde, eenige woorden tot schetsing van zijn leven, en zijne werkzaamheden hier in Indië.

Theodorus Staal, werd den 13 januarij 1813 geboren te *Velp* in Gelderland. Voor den priesterlijken stand bestemd stond hij, na de priesterlijke wijdingen ontvangen te hebben, eerst te *Grol*, daarna te *Zutphen*; in die betrekkingen moet hij veel genoegen gesmaakt hebben, hij sprak steeds met de meeste hartelijkheid en aangename herinnering van; en het grootste geluk, dat hij zich van de toekomst voorstelde, was om [illegible] als pastoor te mogen leven, werken en sterven, te midden eener eenvoudige en [illegible] bevolking, gelijk die te *Grol*, aan welks landlieden hij steeds bijzonder gehecht scheen te wezen.

[illegible]

Later zich aan de dienst in de Oost-Indische missie toegewijd hebbende, vertrok hij in het begin van 1842 naar Batavia.

Reeds met zijn vertrek begonnen zijne tegenspoeden. Gedurende bijna de geheele reis was hij ziek, en kwam in eenen zeer verzwakten toestand ter hoofdplaats van Ned. Ind. aan. Zich bij den waarnemenden Apostolischen Prefekt der zending aanmeldende en volgens gebruik verwachtende een gastvrij plekje in de pastorie te zullen vinden, werd hij niet weinig te leur gesteld door de mededeeling van gemeld kerkelijk Hoofd, dat eene kamer voor hem besteld en gereed wat bij eene familie, waar meerdere jonge lieden logeerden. Hier konde hij het echter niet lang uithouden, en was verpligt zijnen intrek in een logement te nemen.

Onder deze omstandigheden wierd zijn ziekelijke toestand erger, en ten laatsten zoodanig, dat zijn geneesheer, een in zijn vak zeer kundig man en brave Katholijk, bij een langer verblijf in het logement het ergste vreezende, den waarnemenden Prefekt voornoemd desweges zeer ernstig onderhield, ten gevolge waarvan deze eindelijk er toe overging, den uiterst verzwakten zieke eene kamer in de Pastorij aan te bieden, waar hij verbleef tot aan zijn vertrek te Samarang, in januarij 1843, steeds in denzelfden verzwakten staat voortsukkelende.

Hoezeer hij zich van het oogenblik der inscheping beter gevoelde, was zijn toestand echter bij aankomst te Samarang, nog zoodanig, dat, toen hij den eersten zondag daarna 's morgens uit de Sacristie trad, om het H. Misoffer aan God op te dragen, het bleeke, ingevallen gelaat met al de kenteekenen van onderdrukt- en neerslagtigheid zoodanig opviel, dat de leden der gemeente met innig medelijden vreesden, hem niet lang te zullen behouden.

Intusschen beterde hij aldaar, waartoe mogelijk niet weinig bijdroeg, het verblijdende vooruitzigt, van daar veel te kunnen en zullen arbeiden in den wijngaard des Heeren. Aan stof daartoe ontbrak het toch in geenen deele. Samarang, Java's tweede hoofdplaats, heeft eene talrijke bevolking van Europeanen en derzelver afstammelingen, een aanzienlijk garnizoen, een groot hospitaal, steeds opgevuld met zieken, een oude mannen-huis, waarin een aanzienlijk aantal mannen, meest oude militairen, voor 's lands rekening verpleegd wordt; en bovendien een Katholijk weeshuis, waarin 230 à 240 kinderen van beiderlei kunne opgevoed worden; een gesticht waarvan de grond voor bijna 40 jaren gelegd is door den wijlen den HoogEerw. heer *Prinsen* toenmalig Prefectus Apostolicus, en dat nu voor 's lands kosten wordt onderhouden.

Op verzoek van Bestuurderen van dit gesticht nam Z. Eerw. eene plaats van lid in het bestuur met de meeste bereidwilligheid aan.

Met onvermoeiden ijver wijdde hij zich nu aan zijnen geestelijken arbeid; was aanhoudend bezig, met het bezoeken der zieken, het godsdienstig onderwijs der kinderen van de gemeente en van het weeshuis, [illegible] mede bijzonder [illegible] hebbende, nog buitengewoon godsdienstig onderrigt gevende; leerde, om de kinderen met meer vrucht te kunnen onderrigten, met buitengewone [illegible] het Maleisch, [illegible] catechismus in die taal te zamen, vervulde [illegible] naauwgezetheid en ijver de op hem liggende pligten als lid van het weeshuis-bestuur, zoowel als later die van lid der subkommissie van onderwijs te Samarang, waartoe hij door deze kommissie werd gekozen, en trachtte, met een woord zoo nuttig mogelijk te wezen.

Dan in den verflaauwden staat, waarin de christelijke Godsdienst over het algemeen verkeerde, en waarop zoozeer toepasselijk zijn de woorden van den beroemden *Bourdaloue* in zijnen *Sermon* [illegible] *pour la défense des intérêts de Dieu*, Dominicales, *tome II*: « à peine y trouve-t-on quelques [illegible] » fidèles, qui contre le monde et ses maximes, osent » tenir pour le Dieu qu'ils adorent et en faire une » profession ouverte. Ce n'est là-dessus que [illegible] et indifférence.» is het ligt te begrijpen, dat [illegible] vlijt en aanstrenging zeer veel naijver, [illegible] en andere hatelijkheden deden ontstaan.

Juist dezulken, tot wiens hulp de Eerw. *Staal* gezonden was, waren [illegible]

(*) *Javasche Courant* dd. 15 Mei 1847 No. 39.

trachting van priesterlijke voorschriften en andere pligten, een doorn in de oogen.

Dit alles ontsprong uit eene bron van verdrietelijkheden en chicanes voor den armen *Staal*, die geen einde namen, en zelfs tot in de erbarmelijkste kleinigheden liepen.

Het is hier de plaats niet om deswege in bijzonderheden te treden, en dierhalve wordt dit punt met stilzwijgen voorbijgegaan.

Zulke handelingen en bejegeningen moesten den waardigen, met een warm gevoel voor godsdienst en zijne pligten bezielden priester allergevoeligst kwetsen en ontmoedigen, te meer wanneer hij hiertegen vergeleek de liefderijke behandelingen, ondervonden van zijne vroegere superieuren, de heeren pastoors te *Grol* en te *Zutphen*, waaraan hij zich met een levendig genoegen herinnerde.

Intusschen liet hij zich niet geheel ter neder slaan. Hij zocht en vond kracht in het gebed; en in de edele strekking zijner verrigtingen en handelingen. — Door een bedaard, stil en gelaten uiterste, trachtte hij drift en erger te ontwapenen en bewerkte somwijlen daardoor, eenen terugkeer tot kalmte en bedaard onderhoud; aan de bepaalde bevelen gehoorzaamde hij, en gaf daardoor zijnen pastoor een schoon voorbeeld van onderwerping en gehoorzaamheid, dat echter door dezen, blijkens de latere gebeurtenissen, niet ter harte genomen schijnt te wezen.

Verder sterkte hij zich met de hoop op eene nabijzijnde verrijzenis der Katholijke Kerk uit haren gezonkenen staat, door de waarschijnlijke benoeming van den Hoog Eerw. Heer *J. Grooff* tot Bisschop en Apostolischen Vicaris voor O. Indie; welke, bij zijn vertrek uit Nederland, reeds voor lange daartoe in aanmerking was gebragt.

Groot, ja buitengemeen groot, was dan ook zijne vreugde, toen met de *Javasche Courant* van den 7 junij 1843 bekend werd het besluit van Z. M. onzen geëerbiedigden Koning, dd. 16 december 1842, n°. 72, bevattende de erkenning van Zijn Hoog Eerwaarde voornoemd in gemelde betrekking.

Onder zoo vele wederwarigheden werd hij in november 1844 diep getroffen door de smartelijke tijding van het overlijden zijns vaders, in 67jarigen ouderdom den 24 april bevorens, (zonderling op denzelfden dag, op welken de zoon 3 jaren later moest omkomen), nadat hij zijne moeder reeds vroeger verloren had. In de hoop, hem in den Hemel wedertezien, berustte hij in Gods alwijzen wil.

Te midden aller beproevingen bleef hij intusschen voortdurende onvermoeid in zijnen arbeid voortgaan, tot dat hij na den dood van den Eerw. Heer *Rijnen* te Padang, in het begin des jaars 1845, daarheen verplaatst werd.

„*Staal* is heden morgen met het schip *Calypso* van hier vertrokken; deze edele geestelijke wordt zeer algemeen geregretteerd; eenige Heeren hebben ZEW. tot aan boord vergezeld en ik zoude stellig van die partij zijn geweest, indien mijne bezigheden zulks toegelaten hadden," schreef onder anderen een achtingswaardig Protestant, den 11 februarij 1845, van Samarang.

Het was toen hier bekend, dat Monseign. *Grooff* in november 1844 uit Nederland zoude vertrekken; zoodat men hem dagelijks konde verwachten. De Eerw. *Staal* hoopte, vóór zijn vertrek naar Padang, het voor hem zoo vurig verlangde geluk te mogen smaken, zijnen geëerbiedigden en geliefden Kerkvoogd te ontmoeten. — Dat geluk mogt hem echter niet te beurt vallen; eerst anderhalve maand na zijn vertrek van hier, kwam Monseign. *Grooff* hier aan.

Na de tijding der aankomst van ZHEerw. te hebben vernomen, schreef hij den 28 mei 1845: „De plegtige Pontificale Dienst van Hemelvaartsdag, „heeft, na de annonce der courant (*) te oordeelen, „de gewenschte impressie gemaakt. God geve dat „die impressie niet passagere is, en dat de godsdienstige onverschilligheid in Indie thans haar „keerpunt mag bereikt hebben. Ik voor mij koester „[illegible] de meeste en [illegible] het beste vertrouwen. Ik behoef u niet te schrijven, hoezeer „ik het regretteer, dat Monseigneur geene zes weken „vroeger is gearriveerd; dan had ik hem nog kunnen „ontmoeten; want ik vrees nu met regt, dat ik „nu eenige jaren van dat genoegen zal beroofd „zijn." Hij heeft helaas! dit genoegen hier op aarde niet mogen genieten.

(*) Zie *Javasche Courant* dd. 7 Mei 1845, No. 37.

Zijn vertrouwen hiervoren vermeld was intusschen op goeden grond gevestigd; de gunstige verandering in, en uitbreiding van de godsdienst door den Hoog Eerwaardigen Bisschop en Apostolischen Vicaris, Monseign. *Grooff*, in den korten tijd van 9 maanden bewerkstelligd, hebben dat bewezen; en met regt hadde men zich de gunstigste gevolgen mogen voorstellen, zoo de andere geestelijken, bij de aankomst van gemelden Kerkvoogd hier in Indie aanwezig, ware priesters waren geweest, gelijk de Eerw. *Staal*.

De Bisschop en Apost. Vicaris oordeelde de invoering van eenige veranderingen, en andere regelingen, wegens de uitoefening van de godsdienst noodig; de verzetting van gemelde geestelijken daartegen, en de noodlottige gevolgen dier verzetting zijn bekend, en het is hier ook de plaats niet deswege uit te wijden. De Eerw. *Staal* onderwierp zich onmiddelijk aan de ontvangene voorschriften; en, hoezeer de opvolging van het bevel tot het dragen der voor de geestelijken bepaalde kleeding, in den beginne aanleiding gaf tot aanmerkingen en verkeerde beoordeelingen, deed echter zijne bedaarde houding, en bescheidene toelichting of teregtwijzing bij voorkomende gelegenheden de bevreemding en aanmerkingen ophouden.

Hij bevond zich overigens daar wel, leefde stil, teruggetrokken, en geheel voor zijn ambt, deed nu en dan kerkelijke reizen naar de binnenlanden, en wijdde zijne ledige uren aan de studien, vooral aan de Maleische taal, waarin hij reeds belangrijke voortschreden had gemaakt.

De Kerk, zeer bouwvallig en niet meer te gebruiken zijnde, huurde hij eene groote woning, waarvan hij het beste gedeelte tot eene nette Kerk inrigtte, en het overige gedeelte tot zijn verblijf bezigde.

Onder deze verrigtingen overviel hem de tijding der schorsing van Mgr. *Grooff* in deszelfs functie van Apostolischen Vicaris, en zijner terugzending naar Nederland, bij besluit van het Gouvernement dd. 19 Januarij 1846. Deze tijding drukte hem geheel ter neder, zoodanig zelfs, dat hij aan gemelden kerkvoogd naar Nederland schreef, om verlof te bekomen naar Nederland terug te keeren.

Hem krenkte tevens het denkbeeld, dat hij, op Java zijnde, zoo veel meer nut zou kunnen stichten dan ter plaatse waar hij zich bevond; zoo schreef hij nog den 16 december 1846: « Te Batavia, denk » ik dikwijls, zou ik, ten minste nog bij zeer velen » sympathie aantreffen, onaangezien nog, dat ik » daar werkelijk voordeel zoude kunnen doen. » Ik zou van daar eene dienstreis naar *Samarang* » en *Soerabaya* hebben kunnen ondernemen, en » zoo doende zou mijn verblijf in Indie voor velen » nog eene groote weldaad zijn geweest. »

Welligt ware tengevolge van de plaats gevondene beëindiging der kerkelijke kwestie, zijn wensch spoedig bevredigd en hem een ruim veld voor zijnen arbeid aangewezen geworden!

Om zoo meer te bejammeren is het dierhalve, dat hij waarschijnlijk nog niet genoegzame kennis van het karakter der Javanen gehad, en dus de mogelijke gevolgen eener weigering aan het verzoek zijns bedienden, tot terugkeer naar Java, niet heeft kunnen inzien.

De Javaan is uit zijnen aard niet bloeddorstig of wraakgierig, integendeel: geduldig, gedwee en onderworpen, maar tevens bekrompen van begrip en hoogst bijgeloovig; voorts zeer gehecht aan zijnen geboortegrond. Hij is dientelven niet ligt tot verhuizen, zelfs van het eene naar het andere gedeelte van Java, bv. van Batavia naar Samarang, of omgekeerd, te bewegen, veel min naar een ander eiland. Is hij er intusschen eens toe overgegaan, zoo kan het ligt gebeuren, dat hem na eenigen tijd eene soort van heimwee overvalt, die hem eene langere verwijdering van zijne geboorteplaats ondragelijk maakt; ook ziet men dikwijls dat Javanen in of nabij hunne geboorteplaats dienende, eensklaps hun ontslag vragen zonder eenige gegronde redenen, dikwijls tengevolge van zeer onbeduidende zaken of voorvallen, bv. ongunstige droomen, of diergelijke.

Wordt nu den Javaan het om eene of andere reden gevraagde ontslag geweigerd, zoo begint hij te mijmeren; zijne bijgeloovigheid voegt zich bij het geloof aan het fatalismus, het eenige van Mahomeds geloofsregelen, dat beduidenden indruk bij den Javaan heeft gemaakt; en hij begint te veronderstellen, dat hij als 't ware, tot het ongeluk bestemd, en alles wat nu gebeuren moet, Gods voorbeschikking is. Hij vervalt dan in eenen staat van verbijstering, in 't maleisch eigenaardig uitgedrukt door de woorden *mata gelap* (verduisterde oogen), een zeer irritabele toestand, in welken hij tot het ergste in staat is, en waarin zich waarschijnlijk de moordenaar op den morgen van den ongelukkigen 24 april ll. bevonden heeft, verhoogd mogelijk nog door het gebruik van opium.

Hadde de Edele, zoo wreed omgekomen, het karakter der Inlanders genoegzaam gekend, om het vorenstaande te beseffen, zoo hadde hij zekerlijk den kok het gevraagde ontslag verleend; en de rampzalige daad ware mogelijk voorgekomen geworden.

Doch het heeft niet mogen wezen!

Berusten wij in Gods alwijze beschikking!

Op zondag den 25 april des ochtends ten 7 uur, is het stoffelijk overschot ter aarde besteld, naast dat van den Pastoor *Rijnen*. Diep bedroefd staarden de talrijke aanwezige vrienden des zoo gruwelijk uit hun midden ontrukten.

De achtingswaardige Predikant *van der Meer van Kuffeler*, hield eene hartroerende lijkrede. Vervolgens was deze geestelijke [illegible] later in de Kerk, onder de prediking den afgestorvene indachtig; werd echter daarbij zoo aangedaan, dat hij moest eindigen met den uitroep: „O God! mijne ziel is te zeer geschokt; ik kan niet meer spreken; heden over acht dagen wensch ik eene lijkdienst voor mijnen waardigen ambtgenoot te houden."

Een vriend des Gesneefden.

Batavia, Mei 1847.

Extract uit de *Javasche Courant* dd. 15 Mei 1847, N°. 40.

De spaansche consul te *Singapore*, waarnemende de functien van consul van *Frankrijk* aldaar, heeft mededeeling gedaan van eenen bij hem ontvangen brief van den kapitein ter zee *La Pierre*, kommandant der fransche zeemagt in de Indisch Chinesche wateren, inhoudende berigt van een gevecht, hetwelk op den 15 April jl., in de baai van *Touranne*, geleverd, tusschen twee fransche oorlogschepen, het fregat *la Gloire* en de korvet *la Victorieuse*, met vijf *Cochin-Chineesche* oorlogskorvetten.

Volgens dat berigt, had de komst dezer fransche schepen ter rede van *Tourane*, enkel ten doel gehad, om vrijheid van godsdienst te verlangen ten behoeve der christenen in het Cochin-Chine

rijk, die, zoo als bekend is, in den laatsten tijd zijn blootgesteld geweest aan bittere vervolgingen.

Tot dat einde had de kommandant La Pierre, eenen brief aan den vorst gezonden, waarin hij verzocht de vrije uitoefening van de christelijke godsdienst.

De brief werd niet beantwoord; het geven van een antwoord werd zelfs geweigerd; die weigering zou nogtans niet gevolgd zijn door het plegen van vijandelijkheden, had niet een zendeling van het hof eenen geheimen aanslag beraamd, ten doel hebbende, om, terwijl de kommandant zich aan den wal zou bevinden, ter bijwoning van eene zamenkomst, waartoe hij uitgenoodigd was, de fransche schepen aantevallen, in de veronderstelling, dat, bij het niet aanwezen aan boord van de bevelvoerders, dezelve spoedig zouden zijn overmeesterd.

Deze geheime list kwam, door een toeval ter kennis van den franschen kommandant, die een schriftelijk plan van den beraamden aanval in handen kreeg.

Hij zond een afschrift van het plan aan den *Cochin-Chineschen* zendeling, met de mededeeling, dat, wanneer deze gevolg gaf aan deszelfs vijandige voornemens, de franschen van hunne zijde geene middelen onbeproefd zouden laten, om alles te vernielen wat onder hun bereik kwam.

De zendeling stoorde zich niet aan deze bedreiging, de kommandant daarentegen hield woord, met dat gevolg, dat de vijf *Cochin-Chinesche* oorlogskorvetten, welke in de baai van *Touranne* lagen, na een gevecht van 1½ uur, in de magt waren der franschen, die slechts eenen doode en eenen zwaar gewonde bekwamen.

Eene schrikkelijke slagting was daarentegen onder den vijand aangerigt, daar de vijf korvetten, waarvan er drie met alles wat zich op dezelve bevond, in de lucht sprongen, die het ware opgepropt waren met soldaten, die bestemd schenen te zijn geweest, om de franschen te ontvangen, ingeval de laatsten de vijf korvetten hadden geënterd.

Zonder overdrijving, kan men het getal dooden op 1000 man stellen, daar de officieren, die in last hadden, om de twee nog overgeblevene korvetten in den brand te steken, mededeelden, dat dat zij op elk der dekken van beide schepen, meer dan 100 dooden hadden aangetroffen.

De uitslag van dit bloedig gevecht, heeft eene algemeene verslagenheid te weeg gebragt.

De onderwerpelijke mededeeling van den waarnemenden *franschen* consul te *Singapore* is geschied met het doel, om de handelaren en andere belanghebbenden op Java, bekend te maken met den stand van zaken in het *Cochin-Chinesche* rijk en het is dan ook met dat doel, dat wij deze mededeeling doen.

De HoogEerw. Heer *Dominique le Febre*, Bisschop van *Isauropolis*, en Apostolische Vicaris van westelijk *Cochin-China*, die, na in de gevangenis te zijn geworpen, en in ketenen geslagen, in *February* ll. op bevel des konings van *Cochin-China* voor den *tweede* maal van daar weder verdreven, en naar Singapore gezonden is geworden, is, volgens ontvangene particuliere mededeelingen, toen de bovengemelde tijding te *Singapore* aankwam, op nieuw naar *Cochin-China* vertrokken, in weerwil der gevaren die hem daar wachten.

De gewezen pastoor Grube is den 16 mei met ... zuster op het schip *Rhoon en Pendrecht* uit *Batavia* vertrokken en de gewezen pastoor Cartenstadt den 24n uit dezelfde plaats met het schip *Mechia*.

Batavia Mei 1847.

—

SYRIE.

Mgr. Hiliani, bisschop van Damaskus, welken wij in het afgeloopen jaar in Europa gezien hebben, is in zijne residentie teruggekeerd. Men herinnert zich dat drie zijner kerken door de Drusen zijn omvergeworpen. Hij is bij den cadi en den pacha in verzoek, om eene derzelve nieuw op te bouwen uit de fondsen, welke hij in Europa opgezameld heeft, doch zij willen hem niet toestaan dat hij haar grooter make dan de vorige. Het land is rustig, ofschoon de wegen weinig begaan zijn, uit vrees voor de arabieren. De verstrooide christenen verzamelen zich langzamerhand weder rondom hunne herders. Dank zij der pogingen van de europeesche consuls, zijn de geloovigen, welke men vroeger gedwongen had het mahomedismus te omhelzen, vrij, om in den schoot der Kerk terug te keeren. Men verwacht van dezen maatregel het grootste goed voor den bloei der godsdienst.

DUITSCHLAND.

BERLIJN, 19 julij. Men heeft de uitkomsten bekend gemaakt der volkstelling in Pruissen, welke op den laatsten dag van 1846 gedaan is.

Op dien dag telde Pruissen, welks oppervlakte 5,080 vierkante mijlen bevat, eene bevolking van 16,181,195 inwoners, dat is 641,804 meer dan op denzelfden dag van 1843.

Van de algemeene bevolking bewonen 11,682,228 zielen het platte land en 4,508,967 de steden welke 980 in getal zijn.

Ziehier de bevolking der 12 voornaamste steden van Pruissen: Berlijn 408,502; Breslau 112,941; Keulen met inbegrip van Deutz 95,202; Koenigsberg 75,244; Dantzig 66,826; Maagdenburg 55,816; Aken 48,557; Stettijn 45,807; Posen 43,058; Potsdam 39,551; Elberfeld 38,249 en Barmen 34,982, te zamen 1,039,929 zielen.

De bevolking van Berlijn neemt jaarlijks met circa 17,000 zielen toe; waaronder slechts 3 à 4000 voortspruitende uit het meerder getal der geboorten dan dat der sterfgevallen, de overigen zijn de vreemdelingen die zich aldaar komen vestigen.

— De aanvang van het regtsgeding door het pruissisch gouvernement tegen de Polen, die in de zamenzwering van Posen gewikkeld zijn, is thans bepaaldelijk op den 2 augustus vastgesteld.

ENGELAND.

LONDEN, 24 julij. Een bijvoegsel der *Gazette* van den 23 bevat de proclamatie van ontbinding van het Parlement en de oproeping van een nieuw tegen den 21 September e. k. De *Gazette* behelst tevens eene proclamatie voor de verkiezing en oproeping ... schotsche pairs.

— De eerw. heer Spencer wiens bekeering tot het catholicismus eenigen tijd geleden zoo veel gerucht gemaakt heeft, is thans bedenkelijk ziek, ten gevolge eener koorts, welke hij heeft opgedaan in den arbeid en vermoeijenis zijner bediening als catholijk priester te Aston in Staffordshire.

— De engelsche bladen zijn opgevuld met verhalen van voorbereidende *meeting's*, welke in de verschillende distrikten, bij gelegenheid der aanstaande verkiezingen gehouden worden. Tot nog toe is alles rustig en ordelijk toegegaan.

IERLAND.

Het comité der groote orangistische loge van Ierland, heeft tegen de aanstaande verkiezingen, weder eenig teeken van leven gegeven. Het heeft een adres gerigt aan de protestantsche kiezers van het Vereenigd Koningrijk, om hunne ernstige aandacht in te roepen over de noodzakelijkheid, om de protestantsche constitutie ... Het land, welke door de vorderingen en aanmatigingen van het papisme bedreigd worden, te redden, en de heilige regten, welke door verraders geschonden zijn, te herstellen. Men ziet dat de orangisten nog met bloedige kleuren den tijd van Elisabeth behebt zijn; en hoe vreemd zulks moge schijnen, mag men verwachten, dat zij nog vele bedrogenen zullen maken.

SPANJE.

MADRID 20 julij. Uit Lissabon schrijft men van den 14 julij dat de generaal Concha met de meeste onderscheiding in die hoofdstad ontvangen is door de koningin, den koning, den hertog van Terceira en al de generaals van het spaansche leger.

— Men verzekert dat het spaansch gouvernement de helft van het expeditie-leger uit Portugal zal terugroepen.

— Tengevolge eener conferentie tusschen den koning en den minister van binnenlandsche zaken, schijnt de koning het paleis van Madrid niet te zullen betrekken.

FRANKRIJK.

PARIJS 25 julij. Een groot getal gedeputeerden hebben gisteren en heden Parijs verlaten.

— In het departement de la Haute-Saône loopt het gerucht dat de prefekt een vlijtig onderzoek doet, om zekere handelingen tot klaarheid te brengen, waarbij een aantal personen gecompromitteerd zijn.

— Eergisteren, onmiddellijk na de zitting van het hof der Pairs, heeft de eerste griffier zich naar de gevangenis van het Luxemburg begeven en den heer Pellapra het tegen hem uitgesproken vonnis beteekend.

Toen de heer Pellapra vernam dat de ontzetting der burgerschapsregten tegen hem uitgesproken was, heeft hij eene groote droefheid aan den dag gelegd.

Onmiddellijk daarna heeft de heer Pellapra de tegen hem uitgesprokene boete betaald en is hij in vrijheid gesteld. Het eerste gebruik hetwelk hij van die vrijheid gemaakt heeft, was aan den Pair van Frankrijk, prefekt van policie, eene som van 10,000 franken te overhandigen, tot bevrijding van de gevangenen ... klasse.

— De pistolen, welke den heer Teste gediend hebben tot poging van zelfmoord, zijn naar het Museum van artillerie gezonden, als wapens van geschiedkundige waarde!

— De zaak der mijnen van Algiers schijnt, op bevel van den minister van oorlog vervolgd te zullen worden.

— De kamer der gedeputeerden heeft in éénen dag de begrooting der middelen en de leening van 350 millioen gestemd.

— De heer Liadières heeft zijn rapport over het wetsontwerp Salvandy ... de heer Plougoulm dat over ... onderwijs en de heer Lanyer dat over de ...

— In het arsenaal te Rochefort heeft eene uitbarsting plaats gehad, terwijl een en twintig werklieden bezig waren, met het vuurwerk, hetwelk gewoonlijk den 29 julij afgestoken wordt, gereed te maken. Van die 21 hebben een aantal het leven verloren, terwijl de overigen allen ... wonden hebben bekomen.

NEDERLAND.

Men spreekt veel van eene zamenzwering, welke te Rome zou ontdekt en op eene breede schaal aangelegd zijn. De berigten daarover door onderscheidene bladen medegedeeld, zijn zoo blijkbaar overdreven, dat wij onze gewone tijdingen zullen afwachten, alvorens onzen lezeren daarover iets mede te deelen.

TWEEDE KAMER DER STATEN GENERAAL.

Zitting van 26 Julij.

In de zitting van heden heeft de Commissie van rapporteurs verklaard bereid te zijn haar verslag uit te brengen omtrent het wetsontwerp, houdende afschaffing van den accijns op het gemaal voor zoo veel de rogge betreft.

De voorzitter stelt voor de beraadslagingen daarover te bepalen op aanstaanden woensdag.

Daarover ontstaan eenige woordenwisselingen, waarbij voeren het woord de heeren Faber van Riemsdijk, Duymaer van Twist, van Goltstein, Luijben, van Heemstra, Luzac en de Man.

Ten slotte wordt, met eene meerderheid van 27 tegen 22 stemmen, het voorstel van den heer Faber van Riemsdijk aangenomen, strekkende om de beraadslaging over de begrootingswet ten bedbepalen dadelijk na die over de voordragt nopens de rogge.

Aan de orde is vervolgens het voorstel van den heer Hoffman, strekkende tot het benoemen eener Commissie tot het ontwerpen van een eerbiedig adres aan den Koning, ten einde te kennen te geven, dat bij het sluiten van het verdrag van handel en scheepvaart met Belgie, van 29 julij 1846, eene afwijking van de grondwet is begaan.

De heer Boreel van Hogelanden verklaart zich tegen het voorstel. Bij hem bestaat niet de overtuiging, dat er noodzakelijkheid bestaat om tot den voorgestelden gewigtigen stap over te gaan.

De heer Schoonevelt beschouwt het aanbieden van een adres als ondoeltreffend.

De heer van Goltstein vereenigt zich met het gedane voorstel.

De heer van Dam van Isselt ondersteunt dit almede.

De heeren Storm, Luzac en de Kempenaer hebben zich achtervolgens nog ten voordeele van het voorstel verklaard.

De heeren van Heemstra, van Rijckevorsel, Scheers van Havencarspel, van Heloma en Verwey Mejan hebben zich daartegen verklaard. De meeste hunner hebben geoordeeld, dat art. 57 der Grondwet van stelligen aard was, en dat, hoe ondoeltreffend zij die bepaling ook oordeelden, daaraan niet anders dan door eene herziening der Grondwet kon worden te gemoet gekomen, leverende deze discussie, hunnes oordeels, een nieuwen grond op, om de dringende noodzakelijkheid dier herziening te doen uitkomen.

Z. Exc. de minister van justitie heeft beweerd, dat er geene klagte over grondwetschending te pas komt, wanneer men niet volkomen overtuigd is, dat de Grondwet werkelijk is geschonden. Z. Exc. is daarop in een breedvoerig betoog getreden, om aan te toonen, dat men niet kan zeggen, dat de Grondwet geschonden is. Het is hier toch niet de vraag, wat men mogt verlangen, en wat er elders bestaat, maar men zou moeten bewijzen, welk artikel eigenlijk is overtreden, als men van overtreding spreekt. Z. Exc. gelooft, dat art. 57 der Grondwet duidelijk is en geene andere uitlegging gedoogt, dan dat de Koning uitsluitend het regt heeft alle verbonden en verdragen te sluiten, behalve die, welke afstand of ruiling van grondgebied betreffen, omtrent welke laatste alleen de goedkeuring der Staten-Generaal wordt gevorderd. Z. Exc. heeft herinnerd, wat er sedert 1814 en 1815 nopens deze zaak is voorgevallen; den weg die daaromtrent steeds is gevolgd; de wenschen die daaromtrent bij de herziening der Grondwet in 1840 en het voorstel tot wijziging derzelve in 1845 zijn geuit; de discussien, die in 1843, bij de behandeling van het Belgisch tractaat, in de Kamer zelve gehouden zijn; alsmede een arrest van den Hoogen Raad; en uit dit alles heeft Zijne Exc. de slotsom getrokken, dat art. 57 der Grondwet door de Regering en de Vergadering steeds is toegepast en uitgelegd, zoo als den waren zin.

Heden avond ten acht ure zullen de beraadslagingen over het voorstel worden voortgezet.

In de avondzitting is dat voorstel met 43 tegen 10 stemmen verworpen.

Voor hebben gestemd de heeren Storm, de Kempenaer, van Dam van Isselt, Nedermeijer van Rosenthal, Anemaet, van Goltstein, Hoffman, Schoonevelt, Luzac en Knijphorst.

LATERE BERIGTEN.

Bij de verkiezingen in Griekenland hebben eenige wanordelijkheden plaats gehad en is er zelfs bloed vergoten; een twintigtal burgers zijn het slagtoffer der partijhaat geweest, onder dezelve telt men den zoon van den generaal A. Mauromichalis.

Het groote schuttersfeest, te Glaris, waarheen zich een groot aantal radikalen begeven hebben, is [illegible] Men vreest voor [illegible] ongeregeldheden. Het patriotsch genootschap van Lausanne heeft, bij het bekend worden van het besluit van den Landdag, eene hevige proclamatie uitgevaardigd, houdende uitnoodiging aan alle ingezetenen, om zich vrijwillig onder de wapenen te scharen. Doch de Staatsraad van Lausanne heeft onmiddellijk dit genootschap ontbonden en daarbij eene ordonnancie gevoegd, welke door gansch Zwitserland veel sensatie verwekt heeft.

De progressisten hebben den 20 julij een feestmaal te Madrid gehouden, waarbij verscheidene toasts ingesteld zijn voor de vrijheid, de patriotten en vooral den generaal Espartero.

Men spreekt niet meer over de leening van 100 millioen realen; evenmin als van de wijzigingen in het tarief en de conversie der schuld; dit alles schijnt voor onbepaalden tijd uitgesteld te zijn.

De Koningin heeft thans een bevel geteekend, waarbij zij den koning bepaaldelijk den toegang tot het paleis van Madrid ontzegt, voor zoo lang zij afwezig zal zijn.

Een spaansch dagblad verwijt aan het ministerie, dat deszelfs eenige politiek strekt, om de verdeeldheid tusschen het Koninklijk echtpaar gaande te houden en te vergrooten.

De fransche ambassadeur in Zwitserland, de heer Bois le Comte, heeft bij den uitvoerenden raad van Bern eene klagt ingediend tegen den heer Jenni, een van deszelfs leden, die op eene openbare wandeling, terwijl zij druk bezocht werd, zijnen hond met de decoratie van het legioen van eer behangen had. De raad heeft verklaard geen regt te hebben den heer Jenni te vervolgen; dat overigens die zaak deshalve niet aanging, wijl de heer Jenni den Eed zijner betrekking nog niet afgelegd had, en eindelijk, dat zoo de heer Bois-le Comte zich beleedigd achtte, hij zijne toevlugt tot de regtbanken nemen kon.

De generaal Bedeau heeft de betrekking van gouverneur-generaal van Algerie aanvaard.

Te Parijs is door eenen koperslager een helsch werktuig op de straat gevonden, zijnde eene blikken doos gesloten. Bij het openen derzelve had eene zware ontploffing plaats, en sprong de doos in duizend stukken, zonder echter gelukkigerwijs eenig ongeluk aan te rigten. Onder in de doos las men deze woorden: » Laat ons alles in brand steken, tot dat wij den gelijke verdeeling der goederen bekomen hebben. » Deze woorden verraden genoegzaam den communistischen oorsprong van dit noodlottig toestel.

Advertentien.

*** Een R. C. ONDERMEESTER van den derden rang, oud 21 jaren, niet onervaren in de Fransche taal, de Bouwkunde en het Handteekenen, voorzien van goede getuigschriften, zag zich gaarne zoo spoedig mogelijk aan eene goede school geplaatst. Adres *franco brieven*, Lett. Q, aan den Uitgever dezer.

Openbare Verkooping.

VIER KAPITALE BOUWHOEVEN.

De Notaris *H. F. VAN BOCHOVE*, gevestigd te *Helmond*, zal ten verzoeke van de Hoog WelGeboren Vrouwe Jonkvrouwe *AMALIE VON HEISTER*, Douairière *VON HAGENS*, te *Helmond*, in het Koffijhuis de Kroon, des namiddags om *vijf* uren op Woensdag den 18 Augustus, provisioneel, en op Dinsdag den 31 Augustus 1847, finaal adjudiceeren:

Vier Kapitale BOUWHOEVEN,

genaamd RUT en VORST, alle gelegen onder de Gemeenten *Vlierden* en *Asten*, en op zeer korten afstand van den geprojecteerden Zeeuwsch-Limburgschen Spoorweg, met bijhoorende **Bouw-, Wei-, Hooilanden, Besschen en Heide**, samen groot 152 Bunders, 47 Roeden, 47 Ellen.

Zijnde inmiddels nadere informatien te bekomen ten Kantore van gemelden Notaris, waar zich de plans en eene Kaart dezer Goederen bevinden.

200,000 Gld. Nederl.

te beleggen à 3 pCt.

Verdeelbaar in allerlei Sommen, met voldoend verband op Vaste Goederen.

Zich te vervoegen te *Brugge*, (*België*), onder de letters A. Sectie D. 21, N°. 21.

De St. BERNARDUS MARKT,

die vroeger op *Zondag* na den 20 *Augustus* heeft bestaan te *Bergeijk* aan de LOOKERK,

zal ophouden te bestaan, zullende er geene Kramen worden toegelaten om dit te stellen.

Bergeijk den 27 July 1847.

De Burgemeester,
T. MAAS.

Graanmarkt

van 's HERTOGENBOSCH

Maandag en Dingsdag, 26 en 27 Julij.

ROGGE *f* 0.00 a *f* 00.00.
BOEKWEIT *f* 10.00 a *f* 10.35.
HAVER niets aan.
NIEUWE ROGGE *f* 8.00, *f* 9.50 a *f* 10.35.

EINDHOVEN den 27 julij 1847.

De prijzen der Granen zijn heden alhier geweest:

Een Nederlandsch Mud Rogge	. .	*f* 07,88.
» » » Boekweit	. .	» 00,00.
» » » Haver	. .	» 6,00.
» » Pond Roggebrood	. .	» 0,10½.
» » » Boter	. .	» 0,64.

AMSTERDAM, 26 Julij.

Tarwe tot verhoogde prijzen met goeden handel; 125, 126 p. b. Pools f 502; 128, 130 p. Odessa f 430, 440; 128 p. Odessa f 435, 440 a 128 p. z. b. Pools f 490, 505; 126 p. Vries f 478; p. b. Pools, f 510; 122 p. witb. Silez. f 465.

Rogge tot verlaagde prijzen met veel handel aan cons. in cons. 116, 117 p. Riga f 235, 238; 117 p. dito f 240; 118 p. dito f 238; 117, 118 p. Odessa f 257, 260.

Garst niet aan.

Haver zonder handel.

Boekweit in de zware nieuwe soorten prijshoudend met redelijken omgang, 116, 117, 120 p. Holst. f 263, 266, 278; jarige soorten blijven dringend geveild zonder kooplust.

Beurs van Amsterdam.

Maandag 26 Julij ten 4 ure.

W. S. 2½ pCt. 57⅝, 9/16. Dito 3 pCt. 70, 1/16, 69 15/16. Dito Certific. 4 pCt. 90 1/16, 89 13/16. Aand. Holl. Spoorw. 107½. Ardeine 85 [illegible] st. 17¾. Dito 510 p. st. 17⅝, ⅝. Dito Coupons 14⅝, ⅝.

Correspondentie.

De *Hulde aan de nagedachtenis van den Edelen en onvergetelijken J. G. Le Sage ten Broek*, zal in een volgend nommer geplaatst worden.

OPGAVEN van de HOOGTE der RIVIEREN DE MAAS te Grave en van de DIEZE te 's Bosch, waargenomen des morgens ten 8 ure.

DATUMS	MAAS TE GRAVE: BOVEN AP.		GEWASSEN.	GEVALLEN.	DIEZE TE 'S BOSCH: BOVEN O.		ONDER O.		GEWASSEN.	GEVALLEN.
Julij	ell.	dm.	dm.	dm.	ellen	dm.	ellen	dm.	dm.	dm.
26	5	21	1	»	»	»	»	»	»	»
27	5	21	»	»	»	»	1	41	3	»
28	»	»	»	»	»	»	1	41	»	»

De O. te 's Bosch is 4 el 11 duim boven AP.

Hoogte van den Rijn te Keulen, 25 julij 8 voet 10 duim.

Ter Drukkerij van D. A. A. DE ROOY.